

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่21ตามหลักพรหมวิหาร4 ของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
**Strategy of Management in the 21st Century Based on
Brahmavihāra 4 of School Administrators in Nong Khai Primary
Educational Service Area**

สุพัตรา บ้างตำรวจ, ยิงสรรค หาพา, พระมหาพิสิฐ วิสิษฐุပ္ญโญ, กณสิทธิ์ จตุเทน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Suphattra Bangtumruaj, Yingsan Hapha, Phramaha Phisit Visitthapanyo, Kanasith Jatuten
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand

✉: yingsan@cas.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 28 December 2024; Revised: 13 February 2025; Accepted 17 February 2025
© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่21 ตามหลักพรหมวิหาร4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย 2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย 3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคายโดยการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ผลการวิจัย พบว่า 1. ภาพรวมสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา อยู่ในระดับมาก (3.75) ส่วนภาพรวมสภาพที่พึงประสงค์ของของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับ รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้าน , ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา, ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา

และด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับมาก ส่วนผลการประเมินความ ต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ มีดัชนีความต้องการ จำเป็นมากที่สุด และด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา มีดัชนีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด 2. ผลการสร้าง กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 6 พันธกิจ 6 เป้าประสงค์ 6 ประเด็นกลยุทธ์ แบ่ง ออกเป็น 18 กลยุทธ์ 3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ก่อนนำกลยุทธ์ไป ใช้มีคุณลักษณะของกระบวนการดำเนินการ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์โดยภาพ รวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21, หลักพรหมวิหาร 4

Abstract

This research aimed to 1) study the necessary needs for educational institution administration in the 21st century of school administrators under the Primary Education Area Office, Nong Khai Province, 2) develop educational institution administration strategies in the 21st century according to the Four Brahmavihāra principles of school administrators under the Primary Education Area Office, Nong Khai Province, and 3) evaluate the educational institution administration strategies in the 21st century according to the Four Brahmavihāra principles of school administrators under the Primary Education Area Office, Nong Khai Province. This study was carried out by means of mixed methods research. The study was conducted in three phases with a sample of 281 administrators and teachers, totaling 320 participants. Research tools included a questionnaire, a semi-structured interview form, and an assessment form of suitability, feasibility, and benefit. The research findings revealed that:

1) The overall current condition was rated as high. When considered by aspect, the area with the highest mean was performance-oriented management, which was rated highly. The overall desirable condition was also rated as high. When considering the necessity by aspect, the area of creative personnel development had the highest necessity index, while decision-making and problem-solving had the lowest necessity index. 2) The result of strategy development included 1 vision, 6 missions, 6 objectives, and 6 strategic issues, divided into 18 strategies. 3) The evaluation of the strategies before implementation showed that the process, feasibility, suitability, and benefit were all rated at the highest level overall.

Keywords: Strategies, Administering Educational Institutions, 21st Century, Four Brahmavihāra

1. บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้นำหลัก ซึ่งมีภาระหน้าที่สำคัญ คือ เป็น ผู้นำทางการศึกษา มีความรับผิดชอบในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับ มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงาน

บุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อให้ เกิดประสิทธิผลของโรงเรียนโดยกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการภาวะงานทั้งระบบของสถานศึกษาให้ ดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ และมีความชัดเจนในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้โดยเน้นการ พัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ เจมส์ มาร์ติน (James Martin, 2553) ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือของเขาที่ชื่อว่า “โลก แห่งศตวรรษที่ 21” (The Meaning of the 21st Century) เจมส์ได้เสนอแนวคิดว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้างในยุค ศตวรรษที่ 21 ซึ่งค่อนข้างจะเป็นในทางลบแต่เขามีเจตนาที่จะกระตุ้นให้สังคมตระหนักและหาแนวทางแก้ไข ปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้นเช่นเดียวกับ และการบูรณาการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ เนื่องจากโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่ทุกคนสามารถติดต่อสื่อสารและกระจายข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ได้อย่างทั่วถึงรวดเร็วและตลอดเวลา ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีใน หลายๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา เป็นต้น ศตวรรษที่ 21 การศึกษาจึงเปรียบเสมือน เครื่องมือในการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความมั่นคงของประเทศชาติ ให้พร้อมเข้าสู่การ เปลี่ยนแปลงและการแข่งขันกับสังคมโลก ดังวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2560-2579 ความว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างมีความสุข สอดคล้อง กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษ ที่ 21” แต่ระบบการศึกษาของไทยใน ปัจจุบันยังมีปัญหาหลายประการ เช่น การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความ คล่องตัว มีความเหลื่อมล้ำในด้านของโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม การมีวินัยและความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2560) ซึ่งผู้บริหาร สถานศึกษาบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ คือ ผู้นำนโยบาย แนวคิด และวิสัยทัศน์ที่เป็นประโยชน์สู่การปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรมทางการบริหารจัดการที่ส่งผลที่ดีต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ มี บทบาทในด้านการสนับสนุนอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความต้องการความ แตกต่างความถนัด ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของทีมงานเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังกล่าวสถานศึกษา นำโดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทั้งความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายงานรวมทั้งต้องมี วิธีการหรือมีเทคนิคในการปกครองบังคับบัญชา และมีวิธีการที่จะใช้ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ให้เกิด ประโยชน์ ซึ่งปัจจุบันการวางแผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทำงาน การบริหารงาน บริหารคน และ บริหารองค์กร (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2560) ปัญหาของการบริหารการศึกษาที่พบในจังหวัดหนองคายใน เรื่องของการบริหารการศึกษา คือ การบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารยังขาดทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การนำ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษาและ อำนาจความสะดวกในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่การบริหารงานวิชาการ บริหารงานงบประมาณ การบริหารงาน บุคคล และการบริหารงานทั่วไป ทำให้เกิดความล่าช้าในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้ เห็นถึงปัญหา คือ การบริหารสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นการ

นำหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นหลักพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลักแห่งความเป็นจริงที่สามารถนำมาใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยกับคนทุกระดับชั้น โดยเฉพาะการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับทฤษฎี หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาเป็นพัฒนากลยุทธ์ในการบริหารของผู้บริหารและนอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทุกคนคือจะต้องเป็นผู้ที่สามารถครองตน คือ สามารถประพฤติตนตามนำหลักพรหมวิหาร 4 ให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น สามารถครองคน คือ ครองจิตใจของคนให้สามารถปฏิบัติงานด้วยความพอใจ เต็มใจ มิใช่มาจากการบังคับบัญชาตามบทบาท หน้าที่แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2540)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา และการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจเฉพาะพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นธรรมของของนักบริหาร มาใช้ในการบริหารก็จะทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาผู้ร่วมงานพัฒนาผู้เรียน และพัฒนาขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ให้มีคุณธรรมนำความรู้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

2.2 เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

2.3 เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) เริ่มต้นการวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณก่อน แล้วใช้ผลการวิจัยที่ได้ มาพิจารณาคัดเลือกประเด็นปัญหาและผู้ให้ข้อมูล สำหรับดำเนินงานวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย จำนวน 1,947 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 260 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,207 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 281 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 39 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 320 คน ซึ่งได้มาจากการใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970: 608) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และเก็บข้อมูลนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ

พื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแปลผล

ระยะที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศ จำนวน 5 รูป/คน และ นักวิชาการ/อาจารย์มหาวิทยาลัย ที่เชี่ยวชาญการบริหารการศึกษา จำนวน 5 รูป/คน รวมจำนวน 10 รูป/คน โดยร่วมกันประชุม ดังหัวข้อต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรเป็นการพิจารณาจุดแข็ง และ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา การศึกษา ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ และด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร เป็นการกำหนดโอกาส และอุปสรรค ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรในด้านต่างๆ

3) การประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและศักยภาพ การพัฒนากลยุทธ์การ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์				PNI _{modified}	ลำดับความสำคัญ
	\bar{X}	S.D.	ระดับปฏิบัติ	\bar{X}	S.D.	ระดับปฏิบัติ		
1. ด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	3.66	0.40	มาก	4.49	0.19	มาก	0.2268	3

2. ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.76	0.44	มาก	4.51	0.20	มากที่สุด	0.1995	5
3. ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา	3.54	0.28	มาก	4.49	0.16	มาก	0.2684	2
4. ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา	3.75	0.48	มาก	4.49	0.20	มาก	0.1973	6
5. ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่าง สร้างสรรค์	3.53	0.23	มาก	4.48	0.15	มาก	0.2691	1
6. ด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ	3.68	0.41	มาก	4.49	0.18	มาก	0.2201	4
รวม	3.65	0.37	มาก	4.49	0.18	มาก	0.2301	-

จากพบว่า ภาพรวมสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$) ส่วนภาพรวมสภาพที่พึงประสงค์ของของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.51$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้าน, ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา, ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$) ส่วนผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า ในภาพรวมดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เท่ากับ 0.2301 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{modified}= 0.2691$) และด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา มีดัชนีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด ($PNI_{modified}= 0.1973$)

4.2 ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 7 พันธกิจ 6 เป้าประสงค์ 6 ประเด็นกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 18 กลยุทธ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

วิสัยทัศน์

พัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ จัดการศึกษาอย่างปลอดภัยตามวิถีชีวิตใหม่ สู้สังคมอนาคตที่ยั่งยืน

พันธกิจ

1) ส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนทุกกลุ่มอายุได้รับการศึกษา อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล

- 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร
- 3) จัดการศึกษาให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา ได้รับความปลอดภัยจากภัยพิบัติ ภัยคุกคามทุกรูปแบบ เพื่อรองรับวิถีชีวิตใหม่
- 4) พัฒนาบุคลากรในสังกัด ให้มีทักษะที่เหมาะสม และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์
- 5) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาที่ทันสมัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6) บริหารจัดการองค์กรตามมาตรฐานการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเน้นการมีส่วนร่วม

เป้าประสงค์

- 1) ผู้เรียนในเขตบริการทุกคนได้เข้ารับการศึกษามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพทั่วถึง เสมอภาค และพัฒนา สู่ความเป็นเลิศ
- 2) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร
- 3) ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา ได้รับการดูแลความปลอดภัยจากภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ และรองรับวิถีชีวิตใหม่ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี
- 4) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดทุกคนได้รับการพัฒนา ให้มีทักษะที่เหมาะสม และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์
- 5) หน่วยงานในสังกัดมีและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งผู้รับบริการ
- 6) หน่วยงานในสังกัดมีระบบการบริหารจัดการองค์กรตามมาตรฐานการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเน้นการมีส่วนร่วม

กลยุทธ์

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริม พัฒนาสถานศึกษา ให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานสากลประกอบด้วย

- กลยุทธ์ที่ 1.1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันขององค์กร และกำหนดเป้าหมายขององค์กรให้ชัดเจน
- กลยุทธ์ที่ 1.2 วางแผนด้านบุคลากร ทั้งด้านอัตรากำลัง การสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน และการพัฒนาศักยภาพ
- กลยุทธ์ที่ 1.3 การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ได้มาตรฐาน มีสิ่งอำนวยความสะดวกเอื้อต่อผู้ใช้บริการอย่างเพียงพอ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 บริหารจัดการ ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ประกอบด้วย

- กลยุทธ์ที่ 2.1 ประเมินและตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและรวดเร็วมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ที่ 2.2 จัดกิจกรรมการนิเทศภายในร่วมกับบุคลากรอย่างเป็นระบบ และสม่ำเสมอ

กลยุทธ์ที่ 2.3 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐานสอดคล้องหลักสูตรแกนกลาง

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 3.1 วางแผนจัดระบบงานให้เป็นหมวด หมู่ลดขั้นตอนเพื่อให้การทำงานสะดวกและรวดเร็ว

กลยุทธ์ที่ 3.2 ประยุกต์ใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ให้เป็นประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.3 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาให้ถูกต้อง สมบูรณ์ สะดวก และปลอดภัยต่อการใช้งาน

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 มุ่งพัฒนาทักษะด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 4.1 รับฟังความคิดเห็น วิเคราะห์และแก้ปัญหา เพื่อช่วยเหลือบุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ที่ 4.2 การวินิจฉัยและระบุสาเหตุของปัญหาเพื่อกำหนดเกณฑ์ในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ และตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไป อย่างถูกต้องเที่ยงตรง

กลยุทธ์ที่ 4.3 การยอมรับและแก้ไขข้อผิดพลาดในการบริหารงานด้วยความจริงใจซื่อสัตย์สุจริต

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 5.1 จัดทำแผนการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพ

กลยุทธ์ที่ 5.2 ส่งเสริมบุคลากรให้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน

กลยุทธ์ที่ 5.3 จัดทำเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 พิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 6.1 ส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ

กลยุทธ์ที่ 6.2 วางแผนการดำเนินการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์ที่ 6.3 กำหนดเป้าหมายอภิปรายสะท้อนผลการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ชัดเจน

4.3 ผลการประเมินของกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

ผลการประเมินชื่อเรื่อง วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์/กลวิธี ตัวชี้วัด ของรูปแบบในด้าน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ พบว่า ชื่อ มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็น

ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินคุณภาพของกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผล

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า ในภาพรวมดัชนีความต้องการจำเป็น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นต้องมีความชำนาญ หรือมีความสามารถ ทักษะในการทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว รวดเร็วถูกต้อง แม่นยำ ซึ่งสามารถชี้วัดได้จากการกระทำ เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น และสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ ในทางปฏิบัติที่ยั่งยืน ควรมีการบริหารทักษะทางด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสารที่ดี การทำงานเป็นทีมการใช้ทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลตามยุคสมัยใหม่ การตัดสินใจที่ดี การมุ่งผลสัมฤทธิ์การความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมไปถึงการมีคุณธรรมจริยธรรมในตนเอง นั้นหมายความว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ ที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด จะเป็นกลไกในการส่งเสริมให้สถานศึกษามีศักยภาพ และสามารถดำเนินงานไปตามกลยุทธ์ที่ตั้งไว้ได้ สอดคล้องกับ **พิทักษ์ กลิ่นบำรุง** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาอำเภอเพ็ญ จังหวัดหนองคาย เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอเพ็ญ จังหวัดหนองคาย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คุณลักษณะด้านเจตคติ (Attitude) คุณลักษณะด้านความรู้ (Knowledge) และคุณลักษณะด้านทักษะ (Skill) จากการวิจัยทำให้เห็นได้ว่าคุณลักษณะด้านทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ยังมีอยู่น้อยมาก ซึ่งนำคุณลักษณะด้านทักษะ (Skill) ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและหาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ผลการพัฒนากลยุทธ์และการประเมินการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของกลวิธีและตัวชี้วัด ประกอบด้วย ชื่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย 1 วิสัยทัศน์ 7 พันธกิจ 6 เป้าประสงค์ 6 ประเด็นกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 18 กลยุทธ์ และอาจกล่าวได้ว่า กลยุทธ์ คือ วิธีทางหรือข้อกำหนดปฏิบัติเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดเพราะคำว่า กลยุทธ์ (strategy) จะต้องเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายนอกซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ

การเมืองเป็นต้น ที่เป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคหรือภัยอันตราย และสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นทั้ง จุดแข็งและจุดอ่อน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถขององค์กร และเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้บริหารเกิดความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลง และมีวิสัยทัศน์ต่ออนาคต ทำให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ และทิศทาง การดำเนินงานของธุรกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ และความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายได้มีประสิทธิภาพทำให้เข้าใจวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ของ องค์กรชัดเจนและกลยุทธ์สัมพันธ์กับประเด็นต่าง ๆ สอดคล้องกับการพัฒนากลยุทธ์ ของ สมชาย พัทธเสน ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการวางแผนกลยุทธ์ ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ 2) ภารกิจ 3) เป้าหมาย 4) วัตถุประสงค์ 5) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก 6) การกำหนดกลยุทธ์ 7) การนำกลยุทธ์ไปใช้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่จะนำกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และทิศทางในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา ให้มีการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีประสิทธิภาพได้

6.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำข้อเสนอเชิงทฤษฎีจาก กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปปรับเปลี่ยนซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับตัวตนของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน

6.3 ควรมีการศึกษาในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างลุ่มลึก ซึ่งเป็นการต่อยอดและพัฒนาผลการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ใหม่

อธิบายองค์ความรู้ 6S 4BRAHMAVIHARA MODEL เป็นการนำหลักกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย มาบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย หลักเมตตา หลักกรุณา หลักมุทิตา และหลักอุเบกขา เพื่อพัฒนาเป็นหลักการการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ซึ่งประกอบด้วย 6 ประเด็นกลยุทธ์ 1 วิสัยทัศน์ 6 พันธกิจ 6 เป้าประสงค์ 18 กลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ 6S

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย 6S 4BRAHMAVIHARA

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ เฟื่องสกุล. (2556). การพัฒนากลยุทธ์การจัดการองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์].

พิทักษ์ กลิ่นบำรุง. (n.d.). การศึกษาคูณลักษณะและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1.

สมชาย พัทธเสน. (2552). กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในทศวรรษหน้า: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

พระครูสุนทรวัชรกิจ (บุญธรรม ธมมิโก). (2557). กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี [ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21: ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 8(1), 1-17.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2556). พรหมวิหาร 4 ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ. Retrieved March 29, 2013, from

<http://www.vlmokkhadhamma.com/webboard/show.php?Category=cate002&No=158>

มาร์ติน, เจ. (2553). โลกแห่งศตวรรษที่ 21 (ภาพร, แปล). ประพันธ์สาส์น. (Original work published as *The Meaning of the 21st Century*).